Број 55. У Новом Саду у понедељак 12 (25) марта 1912 Година XLVII.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију за све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

(Јутарњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т. Чавића. — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

Политички значај угљарског страјка у Енглеској.

Читаоци српских листова у последње доба врло често наилазе на телеграфске извештаје о кретању страјка угљарских радника у Енглеској. Нема сумње, многи сматрају да је то само једна локална појава, какве су честе у свету, те можда чак и зловољно прелазе преко таких саопштења. Међутим тај страјк има осем социјалног и врло крупан *политички* значај, те је од важности данас чак и у акцијама међународне светске политике, дипломације.

Само прави дипломати и поуздани политичари могу похватати све токове ситних догађаја, па им дати један, за своје идеје користан, правац. А један такав, само не ситан, догађај био је и страјк угљарских радника у Енглеској, па су на основу тога догађаја чињене већ и различите комбинације од не малога значаја.

Данас се много говори о колосима бродовима у појединим ратним флотама, а међу тим ретко коме пада на ум да су сви ти колоси управо беспредметни, илузорни, кад им своју моћ откаже — угаљ.

Енглеска господари на свима морима, држи толике светске пролазе у својим рукама, њена британска краљевина влада над царевинама као својим колонијама. Она милијарде троши на грађење нових убојних бродова, и стално одмиче и у броју и у ваљаности њиховој. А врх свега је тога Енглеска неисцрпно богата у угљеним мајданима, без којих би значај њене флоте био несрављен мањи. Нема енглескога пристаништа у свету, које се не поноси богатством угљена, тога толико моћнога фактора у пловидби. А богатство енглеских угљених мајдана толико је и такво је, да Енглеска пре свега може сјајно подмирити све потребе своје и ратне и трговачке флоте на земном мору. Али она иде и даље. Енглеска угљем снабдева огроман број других држава, које га морају куповати. Има још нешто. Она пословима руководи тако, да цени њенога угља не могу други мајдани, из других земаља, конкурисати. Примера ради бележимо ову интересантност: У Трсту је јевтинији енглески угаљ од угља који се тамо доводи из Штајерске! Дакле у самој Аустрији не може енглеском угљу чак ни по цени конкурисати угаљ аустријски!

Кад су избили први гласови о страјку енглеских угљарских радника, сви су кабинети великих држава почели, на основу тога, разгледати и правити своје рачуне. Италија, на пример, не може тако рећи живети без енглеског угља, јер свога угља нема ни у колико, енглески је и бољи и јевтинији од сваког другог, а Италији, која је сва на мору, треба угља као и хлеба и ваздуха. Италија је, међутим, ступила била у рат, због чега јој је потрошња угља морала порасти. Може се мислити, каква је неугодност тамо настала на први глас о страјку енглеских угљарских радника! У Берлину су опет прављени друкчији рачуни. Тамо су помишљали, да може ускоро настати моменат, у коме енглески колоси, ратни велики бродови, умиру и постају лешине зато што немају угља.

Међутим велика је Енглеска и овом приликом изненадила свет: њена су стоваришта била тако спремна, да и поред страјка све у свету функционише онако како би било и да страјка нема!

Њени су противници, дакле, правили рачун без крчмара.

Сасвим је друго питање зашто је избио страјк. Ту је по среди само социјална невоља. Енглески су радници плаћени боље но радници на копну европском, али је живот тамо тако скуп, да се сваки мора борити с бедом и невољом. Да осигурају себи бољи живот, радници су се латили те мере, страјка. Мајдани су у рукама приватних сопственика. Држава се јавила као посредник: нити је пуцала на масе страјкача, нити је чинила ма какве принудне мере; место тога постарала се да законодавним путем расправи спор. Ових дана ступа у живот закон, по коме држава гарантује радницима за минималну надницу. А тај је минимум, према приликама, знатан.

Стога се узима, да је питање о страјку угљарских радника у Енглеској већ приведено крају. Тим су страјком радници добили побољшање свога положаја, што је право, а Енглеска је добила била прилике да свету поново покаже своју снагу. Њени су противници пак доживели још једно празно радовање.

Чешко-немачки преговори.

— Писмо „Застави“. —

Беч, 10. марта.

Корисно ће бити за читаоце вашега листа, да сазнају, у чему је суштина чешко-немачких преговора, о којима се овде онде рече но нека реч, а у исто доба и на чему су сада ти преговори.

Ствар није ни мала ни локална.

Пре седамдесет година у Прагу се путник без знања немачкога језика није могао ни окренути. Данас му је немачки језик тамо управо непотребан, нема га где ни применити. Чеси су својим прегаоштвом све освојили. Како је у Прагу, тако је и у многим другим местима. Немци виде и признају, да су многе и многе позиције коначно изгубили. Сада су Немци дошли на мисао, да *поделе* Чешку: оно што је за њих изгубљено (а за Чехе спасено), нека пропадне, а оно што за Немце још није изгубљено, то траже, да се прогласи чисто као домен немачки, као сфера њихових утицаја. Тако ће, веле, настати мир између Чеха и Немаца. Чеси су, наравно, ради да сачувају сваког члана своје народности. Ствар је укрштена. У тој „немачкој сфери“ заиста су капитали, фабрике и све у немачким рукама. Али су радници у огромној већини Чеси. Немци траже сада од чешких политичара, да они дигну руке од тих радника. Чеси изјављују, да они у политичкој агитацији заиста неће рачунати са тим својим сународницима, само ће њиховој деци отварати чешке школе, па нека остану лојални радници, али нека не престану бити Чеси. Немци на то не пристају: они полажу све и сва баш на то, да се чешким радницима не отварају народне школе, а што се тиче просвећивања, они

ПОДЛИСТАК.

СРПКИЊА.

Из збирке: „Комедије живота“.

— Rudolf Herzog. —

(Свршетак.)

Међутим нађе једно писмо од своје жене. Механично је читао редове, који су му достављали, да је отишла са капетаном Каваловим на добро једне рођаке, одакле ће повести развод брака. Она оде, било је у писму, јер је сваким даном очекивала његов повратак, па зато може сасвим мирно оставити за то кратко време малог Ђорђа на верну дадиљу. Да јој се ишта нечасно догоди, није допустила — капетан јој за сада не стоји ближе од сваког другог удварача. Сачекаће развод, па да после даље располаже сама собом.

— Ништа нечасно — мрмљао је Рајнштајн и горко се смејао. — А зар је што друго, оставити дете само, не размишљајући о томе или не знајући, за колико дуго. А да сам ја погинуо? — О, на то није помишљала. Она назива своје лепо дело просто једна ћуд, највише једна неразмишљена каприса, млада лакоумност или тако што — ако уопште о томе мисли — — — Ништа нечасно? — Да, зар мисли она, да баш изрично треба, да ме још и у браку превари?

Он је скочио и мерио собу, са тамним борама на челу.

— И сувише сам добро поступао с њоме — и сувише сам много играо љубавника а сувише сам мало показао човека. Љубавника је доста познавала, људи не. — До беса, — повиче на мах мекленбуршком јарошћу — требао сам је бити, шибати!

Мали Ђорђе се дотетурао у собу и у једном тренутку је лежала висока, изнурена коњаничка фигура на поду, и отац је служио дечку, у колико му то рука допуштала као коњ, кола или лађа. При томе су се отац и син од радости дерали један јаче од другога.

— Право спадало, — смешио се Гец, када је Ђорђе са колена очевих тешко пао и, а да је писнуо, наново се попео. — Фамозан сој, биће више мекленбуршка раса него — —. — Прогутао је што је хтео рећи, љупко се нагнуо над синчићем и прилепио му пољубац. После су наставили игру, док се малишко није уморио и заспао. Пошто је дадиља у град отишла била, да пазари, то је Гец сасвим вешто откопчао малишану хаљине и увио га заспалог у душеке. Још једном га је пољубио, пошто се пре тога брижно постарао, да га бркови не заголицају. Када се подиже, побледе као крпа.

У отвореним вратима је стајала госпођа Нада.

Гец је дубоко, пубоко уздахнуо. Онда му се испружи рука.

— Напоље! — рече полугласно. — Ни корака ближе овој постељици. Напоље!

И пошто се она није кренула, приђе он к њој, шчепа је за руку и одгурну је преко прага у побочну собу. Прво тихо затвори врата, па се онда окрете према њој. Лицем од беса тамним приђе јој ближе.

— Ти — ти се усуђујеш — имаш смелости и долазиш — заиста долазиш у ову кућу? Жено, — повиче разјарено и указа крајем бича, кога је са зида зграбио, на врата — зар ти још морам рећи, где ти је место, од кад си сина самог оставила? На улицу!

И пошто се она још није мицала, оставио га свест.

— *То* заслужујеш ти, *то!*

Бич је звиждући ударао по њеним раменима.

Онда настаде потпуна тишина међу њима. — —

Гец дође к себи. Застиде се и сав поцрвене због свога дела. Шуштећи паде бич на под. Али жена као да је само на то чекала, муњевином брзином се саже, поди-

* Донели смо овај врло занимљиви подлистак, иако се не слажемо са његовом тенденцијом Ова би прича могла исто тако носити наслов Рускиња Немица, Бугарка и т. д., јер необузданих женских природа има у свима народима. — Ур.

ће им — веле — отворити још боље и модерније школе — немачке.

Наравно, да на такво одрицање својих санародника не могу пристати чешки политичари, ако нису ради да им се одрече сваки смисао за борбу и вођење *народне* политике.

Ствари данас на томе стоје — и, што је главно, сви послови *стоје*.

За нас и наше прилике има у овим чешко немачким преговорима тако лепих поука, да нећемо бити људи, ако нас и то сазнање не челичи у борби за Српство.

Накнадно о будимпештанском збору.

Будимпешта, 10. марта.

Допустите, г. уредниче, да изнесем накнадно некоју реч о будимпештанском збору, који је онако сјајно испао и оставио дубок утисак на све присутне, а нарочито на нас омладину. Она питања што су била на дневном реду, изнесена су доста исцрпно у „Застави“, али се др. Славко Милетић дотакао између осталог и омладинског питања, о коме се питању још и сад код нас расправља. Велика је штета, што тај део Милетићева говора није опширније изнесен, а он је требао да вам га стави на расположење. Сам увод је донесен тако, да није разумљив, па допустите, да овде донесем тај увод онако, како сам га забележио.

Др. Милетић рекао је у уводу ово: „Пре него што се обратим омладини, допустите ми, да вам опишем душевно расположење, у коме се овог тренутка налазим. Описаћу вам га једном причицом. Велики уметник Падеревски на свом путу по Немачкој, дошао је у Бон и посетио кућу у којој је живео Бетовен. Када је стигао пред Бетовнов гласовир, салетило га је друштво, да им одсвира једну Бетовнову сонату. Велики уметник се замислио, затим затресао косом и рекао одлучно: „Нећу. Нисам достојан да се дотакнем овога инструмента“. И ако ситуација, у којој се ја сада налазим, нема на први поглед никакве сличности са оном, коју сам вам испричао, и ако ја не осећам у себи никакву конгенијалност са великим Падеревским, при свем том наилази на мене у овом тренутку исти осећај, који је морао њега обузимати, када је требао да се дотакне Бетовнова инструмента. Осећај пијетета, осећај једног тешког потхвата, који изазива упоређења и садржи у себи велику одговорност. Јер и предамном стоји искушење да се дотакнем једног драгоценог инструмента, нежних струна омладинскога срца, које уме топло да се одазива и громко да одјекује, када га се дотакне онај, који уме да га загреје и који и сам има полета и срца. Зебем да се дотакнем тих осетљивих струна јер знам да има позванијих и паметнијих од мене, а знам и то, каква дисхармонија настаје када их се дотакне незграпна рука, а скора прошлост нам је показала каква студена апатија извире из њих када их се дотакне човек недостојан, који у грудима носи место топлога срца санту леда и кога место полета раздире себичност и кукавичлук. Глас будимпештанске омладине потавнео је, њена вредност и њен углед пао је последњих деценија баш зато, што се тим племенитим инструментом, срцем омладинским титрао човек без срца, без полета, човек, чији је позив био да у то примчиво, младо срце улије велику љубав према народу, а он га је место тога отровао својом рођеном саможивошћу и својим кукавичлуком.“

Затим је оцртао штетан уплив тога злодуха (Стеве Л. Поповића пр. ур. „Заставе“) на читаве генерације и последице тога у јавном животу и прешао на задатке омладине у нашој борби. Оно, што је даље забележио у извештају може да остане, јер су бар наговештене неке главније мисли, које је развио у говору, али би добро било да се изнесе део тога говора у целости.

У извештају „Заставе“, где се говори о посетиоцима случајно је изостало, да је било учесника и из Вршца и то шесторица, из свију сталежа, што нас је јако обрадовало. Вршац се и опет показао.

Наши противници осећају, да је утисак овога збора био и одвише јак. Зато су се толико и упели, да тај збор омаловаже. Но они су баш тиме доказали, да су заиста онакви, какве их ми представљамо.

—ко.

Политички преглед

Шта се догађа у Црној Гори?

Американски српски лист „Ослобођење“ јавља, да је београдска полиција недавно ухватила код трговца Бановића, поверника злогласног Јована Пламенца, и код неког младог перјаника С. Његоша, поверника књаза Мирка, писма, из којих се види, да на Цетињу смишљају, како ће да створе нову „заверу“, да би могли своје политичке противнике прогањати. Још су жедни крви. У ту сврху је у Трсту затворен био Стеван Рајковић, који је познат из бомбашке парнице. Када смо ми јесенас објавили смицалице Стевана Рајковића, дошао је у наше уредништво „брат његов“, и тражио од нас, да му издамо писца, али кад смо га упутили да тужи, изгубио се тај „брат“ без трага. Види се, да се цетињски агенти лоњају и по нашим крајевима. Београдска полиција је за љубав званичног Цетиња прикрила свој проналазак. Међутим „Ослобођење“ тврди, да на Цетињу води главну реч Милош Живковић, који је туђински шпијун. За данашњег министра спољних послова, Душана Греговића, пише да је издао државне тајне Аустрији, а Славко Рамадановић, начелник министарства спољашњих послова дозволио је аустријским официрима, да разгледају црногорска утврђења. Цетињски власници нису уврстили у државни прорачун нити обрачунавају ове приходе: од Русије 1 и по милијон круна, од Аустрије 30 хиљада, од Турске 22 хиљаде, од кулука 250 хиљада и од откупа за 10-дневну војничку вежбу 400 хиљада круна. У туђини има 25 хиљада црногорских војника, који у име откупа од вежбе плаћају сваки по 16 круна. Али и то је цетињским власницима мало. Сад премишљају, како ће делити спахилуке по Старој Србији око Призрена и Пећи, а уверени су, да ће им у томе помоћи Аустрија, која је помогла и Дожићу, да буде изабрат за митрополита у Призрену.

Јовица Христић и митрополит Дожић

Недавно је смењен са положаја генерални конзул у Будимпешти, Јовица Ф. Христић. Он је био оптужен, да је писао грчком деркомском митрополиту и препоручио му, да поради код цариградског синода на томе, да Дожић буде изабрат за митрополита у Призрену. Због тога је српски министар спољних послова позвао Христића из Будимпеште, а све српске заступнике на страни известио је, да је Христић морао бити смењен, јер је опасан по државне интересе. Христић пориче то, па тражи, да се казни чиновник који га је оклеветао. Ова је ствар сада под истрагом. За Христиће се зна, да су као одани службеници пок. краља Милана добро записани у Бечу, а Дожић је био кандидат оних, који обожавају краља Милана, па није искључено, да је Христић радио за њега, јер он има веза у цариградском синоду. И овим се донекле објашњава Дожићев тајанствени избор.

Руске финансије

Приликом расправе о руском државном прорачуну утврђено је, да су приходи од 1907. године порасли за 1200 милијона круна. Укупни приходи сада износе већ 7200 милијона круна. Отплаћено је 460 милијона круна државног дуга. Порез у Русији износи по свакој глави 27 круна, а за пет година порастао је тек са 1 круном по глави. На просветне потребе износе издатци 350 милијона круна. Извоз је из Русије већи него увоз са 900 милијона круна годишње, а то значи, да се Русија богати. У Аустроугарској је обратно, јер је код нас увоз већи од извоза са 700 милијона круна, те је према томе у нас све мање новаца и зараде.

Политичке белешке.

Србин и Хрват.

Београдски „Трговински Гласник“ одговара лукастом Мил. Прибићевићу, који је у „Словенском Југу“ подметнуо, да је тврдио, е је Беч свуда створио Хрвате. „Трговински Гласник“ остаје

же бич, који ју је ударао, и пољуби га. Гец га узе из њезине руке и искрха га на парчад. Сажалио се до дна срца.

— Зашто си дошла, — рече тихо.

— Хтела сам да вас видим, — одговори она једва чујно.

Опет тишина. — Он поста нестрпљив.

— Па зашто си онда отишла?

— Била сам љубоморна, — пређе јој с муком преко усана.

— Љубоморна? — понови он зачуђено. — Тек не на мене?

— На Ђорђа.

— На — на нашег дечка?

Она климну.

— Чуј, — поче он после подужег размишљања, — ја држим да ниси дошла да ми којешта причаш. Иначе —

— Гец!

Она рашири молећиво руке према њему. Тон њенога гласа га је необично дирнуо.

— Гец, — продужи она одједном брзо дишући, — ја сам, тако ми Бога, увек само тебе волела, бесно, лудо, ти знаш то. Онда дође Ђорђе. И ти си одједном други постао. Испрва размажена у љубави, требала сам се тада са остацима задовољити. Ја сам почела да кокетирам с тобом — ти ниси то видео. Онда сам кокетирала са господом из гарнизона и начинила сам одњих своје робове, да са тиме изнова пробудим твоју пажњу. Узалуд. Ја продужих још горе, све до оног дана, који је младог Аустријанца живота стало. Онда си се ти тргао. Али, не, да ме погледаш, дивећи се, пун вреле љубави, као пре. Машио си се бича и — ниси ме ударио! Ниси ме више толико волео, да си ме могао туђи.

Високи се Гец снажно прибере из свога чуђења.

— Али, човече! прсну из њега, — да ми ситуација не изгледа тако проклето озбиљна, рекао бих: то су лепи докази љубави. Шибе!

— Онда изби рат — продужи она брзо. И док сам ја овде седела и на твој повратак чекала, знала сам, да ћу морати полудети, ако ми твоју љубав опет не поклониш. Чула сам, да ће се наше чете за неколико дана вратити. Тад одох са капетаном Каваловим на добро моје рођаке. Тај луда је мислио — и одједном се поче сребрним гласом смејати, као какво ћудљиво дете — та луда је мислио, да је то за њега. Уозбиљивши се продужи она: Ја сам ти написала опроштајно писмо. Мислила сам: сада ће се разјарити. Сада ће покренути сваки камен, да ме натраг добави. Али ти ниси дошао — и тад — тад сам се смртно уплашила: ако је свршено? Онда сам почела размишљати о себи, о теби и о нашем детету — и тек сам тада увидела своју лакоумност. Гец! Када сам на тебе мислила, све сам, све заборављала! Тада! Сада, у својој самоћи сам почела да жудим за својим Ђорђем, за мојим и твојим сином, и кад сам увидела, како сам рђава мати била, зарекла сам се, да му све повратим, двоструко, троструко.

Гец је оставио да се изговори.

— На мој рачун? запитао је напослетку честити човек смешећи се.

Она га је погледала с неким питањем у очима. Онда учини, неодлучно, један корак према њему.

— Оди само! рече он и задржа у себи буру осећаја. Твоје батине си већ добила. Доказ, да је са мојом љубављу ипак некако.

Она га је већ обгрлила, док је он још говорио. Смејала се и плакала је и љубила му речи са усана.

— Унутра, марш! бранио се он, и одгурну је благо у собу, где је Ђорђе спавао и затвори врата иза матере и сина.

— Она је Српкиња, мрмљао је и смејући се вртио главом.

С немачког **С. Б.**

при својој тврдњи, да Беч преко попова и чинов ника ствара Хрватство у Босни, Херцеговини и Боки и не одобрава ширење таког Хрватства, које у ствари значи потискивање Српства. У тим земљама пре није било Хрватства, него је вештачки створено на штету Српства. „Србобран“ на то ћути, а „Словенски Југ“ покушава да заведе јавно мнење у Србији.

Хрватски језик у Суботици.

Било је речи, како је управитељица суботичке државне учитељске школе увела предавање хрватског језика, иако је министар наредио, да се предаје само српски језик. Тај језик је учитељицама потребан, јер долазе на школе у Бачкој и Банату, где нема Хрвата него Срба. Али управитељица Марија Бакач је увела хрватске књиге, јер је она васпитана у хрватском духу. Кад је своју намеру извршила, видела је, да не ваља, па је и сама признала, да Буњевке у учитељичкој школи не разумеју тај хрватски језик, а признала је и то, да она не разуме многе буњевачке речи.

Али сад тек долази најлепше! Тим поводом пише неко у „Бачкаји Напло у“ ово: „Па зашто се предаје хрватски језик, који Буњевци не разумеју? Зашто се не учи буњевачко шокачки језик, који се употребљава у Бачкој, а може се лакше научити и од веће је користи?“ Писац затим упозорава, да има три дијалекта: буњевачки, српски и хрватски (икавштина, екавштина и ијекавштина). То је сасвим погрешно тумачење. Има доиста три дијалекта и сва три су српска. Није „ијекавштина“ хрватска, него српска, коју су Хрвати примили за свој књижевни језик, а хрватски језик чине кајкавштина и чакавштина.

Иначе се слажемо потпуно са мађарским писцем, да треба учити српски језик, и то онај дијалекат, који се употребљава у Бачкој и Банату (екавштину и икавштину), јер ученице учитељичке школе у Суботици биће учитељице српској (и буњевачкој) деци, а Хрвата овде нема.

До чега је довела хрватски васпитана управитељица, Марија Бакач, види се по томе, што у суботичкој учитељичкој школи учитељ Б. С. предаје српски, а управитељица хрватски језик. Направљена је читава забуна. О томе би требало известити министра просвете. Нека се стане на пут учењу оног језика, који неће требати учитељицама, јер хрватске књиге нису за наше крајеве.

Последице народног јединства у Далмацији.

Читамо у последњем броју „Дубровника“ чланак о сметњама, које прече, да се организује српска народна странка. Присталице народног јединства неће посебну српску странку са организацијом, него би хтеле неке капоње да говоре у име српског народа и да му кроје капу у савезу са Хрватима. Посебна српска организација боде очи Хрватима, а јединственаши неће да им се замере. На последњем избору посланика у Боки ишли су многи Срби бирачи са правашима и делили прогласе, у којима је стојало: „Знај, народе, у српске мајке за те млека нема!“ За љубав народном јединству предата је општина Скрадин хрватској управи и ако су Срби већина. „Ово су гријеси, који траже окајања“ — пише „Дубровник“. Зато је потребна српска организација, али баш зато јој се противе јединственаши. Неће они, да се прикаже Српство чисто, него га мешају са Хрватством. Њима је главно, да се помоћу Хрвата дочепају посланичких мандата, баш као што раде и самосталци у Хрватској и Славонији.

Жалосне последице те политике виделе су се и на светосавској беседи у Задру, где је без споразума свирана и певана „Лепа наша домовина.“ Због тога је један део публике напустио забаву, а Супилов „Ријечки Лист“ и „Србобран“ донели су *истоветне* дописе, у којима се нападају „гојенци“ Јаше Томића у Задру, што нису за народно јединство. На то „Дубровник“ одговара, да су Срби оправдано замерили поступку оних богослова, што су свирали и певали „Лепа наша“, па пита: Коме се даје та изјава солидарности, кад је баш те исте вечери био друштвени плес хрватске читаонице, а приређивачи светосавске беседе нису се побринули, да и Хрвати на својој забави даду изјаву о слози и јединству. Вође омладинског тамбурашког збора на зло су употребили омладинску искреност, па су изазвали протест оних Срба, који не умеју и неће да своје народносне осећаје прилагоде личној користи. Због тога су се удалили са забаве неки чланови српске читаонице, а српско певачко друштво „Бранко“ одустало је од суделовања. — На нападаје оних око „Новог Листа“ и „Србобрана“, да је српско друштво у Задру труло и гњило, и да у друштву „Бранко“ има „гојенаца“ Јаше Томића, одговара „Дубровник“, да су чланови друштва „Бранко“ вредни и честити омладинци, који нису издајице ако се не слажу у свему са младим Југословенима. Здрава мисао југословенског јединства неће наићи на отпор ниједног Србина, ако се буде радило по на челу узајамне пажње. Али чланови тамбурашког збора не смеју заборавити, *да пре него што уједине Југословене душевно, не сеју већу мржњу и већи раздор међу саме Србе.*

Пуца већ свима пред очима — којима није стало само до посланичких мандата као Прибићевићу, и који своје шпекулације приказују као родољубље.

Допис.

Сомбор, 5. (18.) марта 1912. — (*Избор једне трећине скупштинара*). Кад је пре 9 година фамилијарна клика наших клубаша довела црквену општину до руба материјалне пропасти, онда су родољуби месне радикалне управе морали примити управу, да спасу општину. Тежак је то положај био. С једне стране требало је очувати црквену општину, да не дође под комесарство, јер је дуг превазишао иметак, с друге стране требало је пред очима имати стање и интерес нашег народа. Да, под тешким приликама је радикална странка примила управу. Реч је о 250 хиљада круна дуга, који је стара фамилијарна клика натоварила и — отишла; реч је о рестанцији парохијала од 150 хиљада круна, и реч је о томе, да је месна радикална управа на сигурном путу, да истрајним и пожртвовним радом те ране на телу наше црквене општине потпуно залечи, и да црквено-општинску администрацију потпуно доведе у ред, шат ова општина извојује себи углед, који јој по броју становништва и припада. С поносом можемо тврдити, да је радикална управа у томе своме подузећу потпуно успела. На тај успех позавидеше нам мунговски подрепаши, па, кад им није упалила пре две године тужба код министарства, а они се споразумеше, да нас код избора једне трећине скупштинара сруше. Ха, ха, ха! Јелте, да је смешно? Али ког врага им је нуждан био тај пораз, та срамота?!

У недељу 4. (17.) марта о. г. обависмо избор једне трећине скупштинара. За тај избор припремаху се наши подрепаши још од пре 3—4 месеца. Мислише да ће им и при овом као и при варошком избору у помоћ притећи магистратски апарат, па ће успети, да уђу унутра. Али се љуто преварише, јер их будна свест народа с превртањем одгурну на страну. Кад видеше, да ласкањем неће ништа успети, они почеше претити. Но и с тим средством бише лоше среће, јер се нико не уплаши њихова гњева.

Напослетку задовољише се, да им на дан избора њихове пришипетље наступе писарско место за неписмене бираче, али им и ту малер пасираше, јер дотични касно дођоше, те генералима без војске не оста друго, него да с улице посматрају велику множину радикалних бирача како с поносом улазе у општинску дворницу и без ламе и галаме гласају сви листом за радикалне кандидате.

Избор је текао по закону мирно и достојанствено. Претњу подрепашку не могу а да не сравним с оном познатом приповетком: „О мачки и мишу“, кад су се мишеви разбегли и из рупе један другог гурали, да изађе пред мачку, али ни један не имаде смелости. Тако и наши подрепаши пред избор направише се страшни, а кад избор дође, а они у мишију рупу. Заиста тамо и јесте њихово место. =

Вести из места и са стране

Збор у Будимпешти и подрепаши.

Пишу нам из Будимпеште: — Нисмо могли веровати, да ће се наћи неко, да тако бестидно лаже о збору у Будимпешти, као што је то учинио вајни дописник „Српства“. Ми на онај скроз и скроз лажни допис нећемо одговорити, јер нам је испод достојанства, да са таким људима полемишемо. Овим упозоравамо само пештанску нерадикалну омладину, нека види са каквим се средствима служе „народњаци“ (боље речено подрепаши) и каквих све нема жалосних личности, који су у стању тако да лажу. Жалосно би било, да је онај допис послао омладинац, у што и ми сами сумњамо, јер не можемо да верујемо, да се нашао такав несретник међу омладинцима, који је тако покварен и који уме тако да лаже. — „Народњаци“ (?!) нека се поносе таким дописницима, а омладина поручује таким људима: „Procul profani!“

Посетиоци школа у Новоме Саду и Суботици.

Министар просвете именовао је Ференца Гендера, помоћног надзорника веспримске жупаније, за посетиоца школа са седиштем у Новоме Саду, а Карла Шлегела, учитеља у Српском Елемиру, за посетиоца школа са седиштем у Суботици.

Добротворна Задруга Српкиња у Суботици.

Добротворна задруга Српкиња у Суботици одржала је јуче своју редовну скупштину, у којој је примљен извештај о раду и стању задруге. Ова задруга има 10 почасних чланова, 12 утемељачица и 153 редовне чланице. Иметак јој износи К 19.113·47, односно према курсној вредности неких папира К 21.388·47. Приход у 1911. години био је К 2716·79, одатле је утрошено К 9765·57, уложено у штедионицу К 632·10, а готовина у благајници К 319·12. На милостиње је задруга издала К 755, на припомоћ ученицама К 60, на Привредник К 25, школској деци К 48·80, за дечји санаторијум К 46, за споменик Лази Костићу К 210 и т. д.

Испити за учитељско оспособљење.

Испити ради коначнога (дефинитивнога) оспособљења учитеља и учитељица српских народних школа пред испитним поверенством у Пакрацу одржаће се 29., 30. и 31. марта (11., 12. и 13. априла) 1912. Кандидати и кандидаткиње, који се желе подврћи томе испиту, нека своје молбе пошаљу испитном поверенству путем управе српске учитељске школе у Пакрацу до 24. марта (6. априла) 1912. Молби треба приложити: а) опис живота и начин образовања свог; б) сведочанство о испиту зрелости на учитељској школи; в) сведочанство претпостављене школске власти (епархијског школског одбора или кр. жупанијске области) о барем двогодишњем службовању.

Нови изум Николе Тесле.

Амерички дневници јављају, да је Никола Тесла изумео мали електрични вибратор (дрхтање електричне жице), који ако се развије, може починити велике страхоте. Вибратор се развио из идеје једне виолине и винске чашице. Познато је, да понекад винска чашица ће пукнути, ако се извесна нота повуче на виолини, и Тесла тврди, да се његов вибратор може навити тако силно, да нападне чак и најсилније челичне грађевине, ћуприје, па чак и саму земљу. Он је то доказао и својим покушајем на једној грађевини у доњем месту Њу-Јорка, која беше у почетку граће, и пошто је мало затегнуо свој инструменат, цела огромна грађевина од челика поче да се тресе као прут. „Да сам ја тако подржао за само десет минута, могао сам целу грађевину срушити и положити уздуж улице“, рекао је Никола Тесла.

Миљеник бачких вармеђаша.

Прошле године умр'о је у Жабљу сремски лечник, др. Шимон Фелдеш (Флајшер). Фелдеш је уживао велико пријатељство код бачких вармеђаша, почевши од великих жупана па до солгабирова и натароша. Жупанијска господа су га у свакој прилици истицала као свога повереника; настојавали су, да га по која шајкашка општина бира за жупанијског представника, а „за заслуге“ му одликовали су га и титулом „жупанијског физика“. На неколико месеци пред смрт славио је Фелдеш 30-годишњицу од како је постао сремским лечником и тада се на ту прославу био скупио сав „цвет“ жупанијске госпоштине. Ту су били разни високи жупанијски чиновници, па солгабирови, натароши, а пред свима се истицао посланик Милан Зако као најприснији пријатељ Фелдешев. Општински пак чиновници жабаљског среза, по заповести жабаљског надсолге, морали су да приложе одређену своту, да се купи поклон „заслужном“ слављенику. Било је дугих поздравних говора (међу поздрављачима је био и ђурђевачки поп Јозанов), а затим части, весеља и т. д. Када је пак Фелдеш умр'о, искупише се опет жупанијска господа, на челу са послаником Миланом пл. Зако, да одаду последњу почаст „заслужном“ покојнику. Ђурђевачки поп Јозанов и чурушки поп Вакула у мало што се нису разболели од жалости, што нису могли они да опоје, или бар да се посмртном беседом опросте од „врлог покојника“, јер је Фелдеша сахранио — рабинер. Но тек што је „врли покојник“ сахрањен, поче прво да се зуца, а после и јасније говори о његовим „заслугама“, док их сада није утврдио и — суд. Шта је пак суд утврдио ево: Бивши жабаљски сремски лечник Шимон Фелдеш био је 30 година повереник пољоделске народне банке у Червенки. За свих тих 30 година радио је кривотвореним (фалзифицираним) меницама, пролонгирао је већ исплаћене менице, а и сам је истављао менице са измишљеним потписима. Суд је код червеначке банке нашао таких меница равно: **једну хиљаду и две стотине.** Услед тих лажних меница банка је изгубила сав свој капитал и резервни фонд. — Е па дотле, а куда ћеш више — „заслуга“ миљеника, присног пријатеља и поузданика вармеђашке господе!

Кратке вести.

— Ових дана продрла су два разбојника у дворац барона Едмунда Вајa на Малом Лошињу; у једној соби затекли су бароницу и кћер и управивши на њих револвере, тражили су новац и драгоцености. Док је један са револвером у руци пазио на женске да не вичу, дотле је други опљачкао сав стан. Разбојници су неопажени утекли, као што су и ушли у дворац. Све се то десило на дану пред подне.

— Из Лондона јављају, да је наследник српског престола Александар, када је недавно био у Паризу, отишао и у Лондон, па је био у посети и у краљевском двору

— У америчанској држави Јови, у вароши Вајни умр'о је неки Самуило Вајс у 113. години Родио се 1799. у Русији и као дечко видео је улаз Наполеонов у Москву и пожар Москве.

— У Ердељу у општини Шомфалви умр'о је неки Филип Пап, који се родио 1795. године. Живео је дакле пуних 117 година. Све до последњих дана радио је мање послове у кући и око куће. За последњих 70 година није био никад болестан.

— Нобелове награде, које треба ове године да се поделе, износе 140 хиљада 476 круна.

— На талијанско француској граници ухапшени анархиста, за кога се држи, да је друг Далбе, који је пуцао на талијанског краља, зове се Михајло Околавић и, како се из Сомбора јављају, родом је из Бачког Сентивана. Породица и родбина му живе у Бачкој.

— У седници бечког градског већа дошло је прекјуче до таких бурних (шкандалозних) призора, да је градски начелник пет опозиционих већника (Винарског, Скареца, социјалисту Шумајера и либерале Шварцмилера и Најштата) искључио са три седнице.

— У Паризу је умр'о вајар Петар Тургењев, син великог руског писца Ивана Тургењева

— Полиција баварске вароши Пасаве брзојавила је у Суботиште (Сомбатхељ), да је задржала два старија човека, Јована и Леонларда Васла, са 14 девојака, јер сумња да воде трговину белим робљем. Девојке ће бити враћене својим кућама.

— У општини Кевагоершу неки Шандор Хеђи, пијанац, искао је од свог сина 2 круне да иде у биртију, а кад му син није хтео да даде, удари га ножем у груди. Син је убрзо издахнуо

— У Мозешфалви (сатмарска жупанија) убио је из пушке Ђорђе Милко свога старијег брата Петра, завадивши се с њиме о наследство.

— Како београдски „Балкан" јавља, добио је Света Јовановић, брат Паје Јовановића, академског сликара у Паризу, награду за вешто гађање из пиштоља.

— Преминула супруга руског генерала Комарова бавила се за време српско турског рата годину дана у Србији негујући рањенике, а у Србију је дошла брзо после свога венчања. Она је својим радом задужила Српство.

Брзојави „Застави".

Стигли 12. марта.

Догађаји у Србији.

Београд. Вест београдске „Трибуне" о погоршању краљева здравља демантована као неистина. Краљ је у потпуном здрављу. — Јуче одржале све странке окружне конференције за утврђење посланичких листа. Све се странке прикупљају за борбу, али не може се предвидети изборни резултат. — Од потрошарине пало је за прва два месеца ове год. за 242809 динара више него прошле године у истом времену.

Куенова аудијенција.

Беч. Јуче пре подне у 10 сати краљ примио у Шенбруну Куена у аудијенцију. Поговара се, да ће Куен покушати поново да образује владу.

Талијанско-турски рат

Цариград. Војни министар објавио извештај из Бенгазија, да су Талијани код Фојата потучени. При повлачењу у тврђаву напустили су 6 топова. Њихови су губици огромни.

Цариград. У Дарданелима постављена два реда по 40 мина.

Болест Османа Ђикића.

Мостар. Болест Србина муслимана Османа Ђикића окренула на горе.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Трговина.

Нови Сад, 10. марта 1912. године.

Пшеница прве каквоће 22 К 40 п. до — К — п
Пшеница нова — К — п. до — К — и.
Пшеница средња 22 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша 20 К — п. до — К — п.
Кукуруз нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари 18 К — п. до — К — п.
Зоб нова 18 К — п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 15 К 40 п· до — К — п.
Кукуруз у клипу нов — К — п. до — К — п
Маст 188 К — п. до К — п.
Сланина 180 К — п. до — К — п.
Сланина паљена 180 К — п. до — К — п.
Пасуљ бели — К — п.до — К — п.
Пасуљ жути — К — п. до — К — п.
Јањик — К — п. до — К п.

Све од сто кила.

Свињи угојени тешки 120 до — п.
Свињи средњи . . 114 до — п.
Свињи лаки . . К 110 до — п.
Теоци К 120 по кили.
Овци 40—50 К пар.
Јагњци 25—35 К пар.
од једне киле.

СТЕЧАЈ
за хоровођу и подхоровођу.

Потписана општина овим расписује стечај за овоопштинског хоровођу и подхоровођу.

Годишња плата хоровођи је 2400 К а подхоровође 800 К које ће изабрани примити из благајне ове општине месечно унапред

Дужности хоровођине су:

1. Да образује црквене хорове за обе овд. цркве и да њима управља при литургијама сваке недеље, празника и о свецима према потреби у цркви, коју црквени одбор буде одредио. У ту сврху дужан ће бити, да обучава хорове ногном певању у певачкој школи у вечерњим часовима и у часовима после подне са женским члановима, према потреби и сваки дан.

2. Да предаје ученицама овд. српске више девојачке школе, према наставном плану, музику и певање и да с њима образује хор у 2 гласа за појање при литургијама, кад општински хор буде спречен. Исто тако има да предаје певање у вероисповедној основној школи

Подхоровођа има исте дужности и има да замењује и потпомаже хоровођу у његову раду, а дужан ће бити у свему подвргавати се, као и хоровођа, наредбама црквеног одбора.

Хоровођама ће општина давати директиву за учење и управљање хоровима при разним пригодама и ван цркве.

За хоровођу могу компетовати само конзерваториште за потхоровођу и личности са мањом спремом, а обојица, ако већ не би били Срби, морају знати српски.

Хоровође се бирају доживотно. Прве три године у привременом својству, а по истеку тога времена, предложиће се скупштини, да с њима сачини уговор и да их прогласи за сталне општинске чиновнике.

Рок овоме стечају је 6 недеља од дана првог увршћења у званичном листу.

Панчево, 1. (14). марта 1912.

Српска прав. црквена општина.

390 3-3

Гвожђарска и шпецерајска трговина
Марка Марцикића
у Паланки (Бачка)
ПОТРЕБУЈЕ 405 3—3
млађег помоћника.

ПОМОДНО ГАЛАНТЕРИЈСКА И МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА ::
М. Јовичина у Новом Саду
потребује за одмах **2 старија помоћника** галантеријске струке, који су самостални продавци и који владају српским, немачким и мађарским језиком. 427 3-3

ПОЗИВ.

Г. г. честичари

СРПСКЕ РАТАРСКЕ И ОБРТНИЧКЕ ЗАДРУГЕ ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ У ИРИГУ

позивају се на

ВАНРЕДНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ,

која ће се одржати

27. марта (9. априла) 1912. г.
:-: у 8 сахати пре подне :-:
у заводским просторијама.

ДНЕВНИ РЕД:

1. Предлог управе о претварању задруге у деоничарско друштво с тим, да сва права и све обвезе задруге пређу на деоничарско друштво.
2. Предлог управе о опозиву закључка XV. редовне главне скупштине од 6. (19.) фебруара 1912. о отварању VI. кола.
3. Предлог управе о одношају досадашњих задружних чланова према новом деоничарском друштву.
4. Предлог управе о начину, на који ће задруга вршити улогу утемељитеља новог деоничарског друштва.
5. Предлог управе о висини и расподели деоничке главнице.
6. Предлог управе о називу новог деоничарског друштва, као и о свима у закону предвиђеним условима позива на упис деоница.
7. Евентуални предлози.

433 1-1 **УПРАВА.**

Радост за женско и мушко су „НЕОСАН"-таблетне

законом заштићене и патентиране, од лекара припознато и изненађавајуће, сигурно средство противу немоћи оба пола. НЕОСАН повраћа мушку снагу и одржава је до најдубље старости, који не квари стомак и у опште није за организам шкодљив. Једна кутија са двадесет таблета стаје **4 круне 50 филера.** — Разашиљу се поштом у најдискретнијем омоту. Главно стовариште је за Аустро-Угарску 377 2—

Apotheke zur Heil Hermine
BUDAPEST, — VII. Tököly ut 28. Depot 115.

Дражбени оглас.

Српска православна црквена општина у Берексонеметију расписује дражбу на мањак са писменим понудама ради оправке свог св. храма споља и ради зидања новог учитељског стана.

Прорачуњена свота за оправку св. храма износи 3340 К 28 ф., а за зидање новог учитељског стана 6887 К 35 ф.

Дражба ће се одржати на Мали Ускрс — 1. 14. априла 1912. г. у 3 сата после подне у месној срп. правосл. основној школској дворани и то прво за оправку св. храма и после за учитељски стан.

Потанки предрачуни, планове и услови могу се видети код потписаног перородје, а код потписаног председника има се 10% од прорачуњене своте у име пишманлука положити.

Црквени одбор задржава себи право да, без обзира на исход дражбе, оном подузетнику посао преда, који највише имовног и моралног јемства пружа.

У Берексонеметију (Bereksznémeti u p Gyertyámos Torontal vm.) 8. (21). марта 1912.

ЂИРА МИЋИН председник. Јерej МАКСИМ СТАНУЛОВИЋ перовођа.
431 2—2

ПРЕДАЈА РАДЊЕ!
ПАМУЧАРСКА И ПЛАТНАРСКА ТРГОВИНА
ДУШАНА ЈАНКОВИЋА у Новом Саду
која врло велики обрт прави, — због болести **предаје се одмах** по врло повољним условима.
419 2—3

Електрична штампарија дра Св. Милетића у Новом Саду.